

Bu sayımızda

Təhsil Nazirliyində kollegiya iclası

→səh.3

Pedaqogika və insan tərbiyəsi

→səh.8

Şagirdlər əsgərlər üçün kitabxana yaradılması təşəbbüsünə qoşulub

→səh.10

Məktəb psixoloqu müəllimlərlə əlbir işləyəndə

→səh.14

Sınaqdan keçən ehtiyat dərsləklər nə vəd edir?

Şagirdlərin nəticələri yüksələcək, müəllimlərin inkişafına ciddi təkan verəcək, valideynləri tədris prosesinə cəlb edəcək

2018-2019-cu tədris ilindən Azərbaycanda 1-ci siniflər üzrə ehtiyat dərsləklərinin tətbiqinə başlanılıb. Hazırda birinci sinif "Azərbaycan dili" və "Riyaziyyat" dərsləklərinin ölkə səviyyəsində 123 sinifdə pilot layihə üzrə sınaqı həyata keçirilir. Sınaq mərhələsi 3000-ə yaxın uşağı əhatə edib. 123 sinif 48-i şəhər, qalanları isə rayon məktəblərindən seçilib. 2-ci sinif üçün dərsləklərin hazırlanması prosesi isə davam edir. Növbəti tədris ilində həmin dərsləklər də sınaqdan keçiriləcək. Rus bölməsi üçün isə "Riyaziyyat" və "Azərbaycan dili" dərsləkləri tərcümə edilir. Rus dili dərsləklərinin hazırlanması planında olsa da, tezliklə reallaşdırılması nəzərdə tutulmayıb. V sinif ehtiyat dərsləklərinin konsepsiyası üzərində iş gedir. Eyni zamanda bu il məktəbəqədər təhsil üçün yeni alternativ dərsləklər də hazırlanır.

Növbəti tədris ilində isə dərsləklərin sınağına cəlb ediləcək birinci sinif şagirdlərinin sayı artırılacaq. Yeni dərsləklər 5000-6000 birinci sinif şagirdi ilə təkrar sınaqdan keçiriləcək. Növbəti nəticə də uğurlu olarsa, 2020-2021-ci tədris ilindən məktəblərimizdə Azərbaycan dili, riyaziyyat və ingilis dili fənləri üzrə ehtiyat dərsləklərinin tətbiqi nəzərdə tutulub.

→Ardı səh.3

I sinifə elektron qeydiyyatın əhatəsi genişlənilib

Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar üçün qəbul da elektron formada həyata keçirilir

Martın 13-də 2019-2020-ci tədris ili üçün dövlət ümumi təhsil müəssisələrinin I sinfinə şagird qəbuluna start verilib. Proses elektron sistem vasitəsilə aparılır.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin "Dövlət orqanlarının elektron xidmətlər göstərməsinin təşkili sahəsində bəzi tədbirlər haqqında" 23 may 2011-ci il tarixli Fərmanının tələblərinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə artıq beş ildir ki, I sinifə şagird qəbulu elektron sistem vasitəsilə aparılır. Prosesin elektronlaşdırılması təhsil sa-

həsində əhaliyə göstərilən elektron xidmətlərin dairəsinin genişləndirilməsi, şəffaflığın təmin edilməsi, şagird kontingentinin uçot sisteminin təkmilləşdirilməsi, valideynlərin əlavə vaxt itkisinin qarşısının alınması və cəmiyyətdə informasiya texnologiyalarından istifadə göstəricilərinin artırılması məqsədlərinə xidmət edir. İlk illər Bakı şəhərinin ümumi təhsil müəssisələrində tətbiq olunan yeniliyin coğrafiyası getdikcə genişləndirilməkdədir. Belə ki, ötən il paytaxt məktəbləri ilə yanaşı Gəncə, Sumqayıt şəhərləri və Abşeron rayonunun məktəblərində də I sin-

fə şagird qəbulu elektron sistem vasitəsilə həyata keçirilib. Təhsil nazirinin müvafiq əmrinə əsasən, 2019-2020-ci tədris ilində Mingəçevir, Şirvan, Naftalan şəhərləri, Samux və Yevlax rayonları üzrə ümumi təhsil məktəbləri də prosesə qoşulub və indi onlarda da I sinifə şagird qəbulu elektron sistem vasitəsilə həyata keçirilir. Elektron sistem vasitəsilə I siniflərdə qəbul qeyd olunan rayonlarda yerləşən məcburi köçkün məktəblərini də əhatə edir.

Ümumi təhsil məktəblərinin I siniflərinə qəbul prosesi www.mektebeqebul.edu.az saytı vasitəsilə aparılır. Qeydiyyat valideynin (qanuni nümayəndənin) özü tərəfindən onlayn və ya müəyyən olunmuş məktəblərdə yaradılan alternativ qeydiyyat mərkəzlərində aparılır. Bakı üzrə valideynlərə kömək məqsədilə 50 Alternativ Qeydiyyat Mərkəzi yaradılıb. Ümumilikdə elektron sistem tətbiq edilən şəhər və rayonlar üzrə 82 Alternativ Qeydiyyat Mərkəzi fəaliyyət göstərir.

2019-2020-ci tədris ilindən etibarən xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar üçün qəbul da elektron formada həyata keçirilir. Məktəbəhazırlıq qruplarındakı uşaqların I sinifə qeydiyyatına ehtiyac yoxdur. 2018-2019-cu tədris ilində məktəbəhazırlıq qruplarında təhsil alan uşaqlar üçün I sinifə şagird qəbulu sisteminə avtomatik elektron sorğu yaradılıb.

→Ardı səh.5

100 yaşlı maarif işiği

Yolumuz Bakıdan 470 kilometr məsafədə, Azərbaycanın Ermənistan və Gürcüstanla sərhədində yerləşən Qazaxdır. Yel çərşənbəsində özümüzə yel sürəti arzulayıb yola çıxdıq. Başqa heç cür eyni gündə Qazaxa gedib qayıtmıq olmazdı.

Yolumuz uzun olsa da, məramımız böyük, 100 ilin işiği qədər parlaqdır. Qazaxda "Novruz mühazirələri"ni dinləyəcəyik.

Bu məqamda qeyd edək ki, Təhsil Nazirliyi 2016-cı ildən etibarən "Novruz mühazirələri" keçirir. Mühazirələrdə millət vəkilləri, tanınmış alimlər, beynəlxalq və yerli təhsil ekspertləri tərəfindən Azərbaycanın tarixi, elmi, mədəniyyəti və təhsili üzrə müxtəlif məsələlər ictimaiyyətə çatdırılır. Budəfəki mövzu da maraqlıdır: Qazax Müəllimlər Seminariyası.

Qazax Müəllimlər Seminariyası üçün 100 ağac

Qazaxda yazın nəfəsi artıq hiss olunur. Qazax şəhəri 2 nömrəli orta məktəbin həyatında isə əsl yaz mühiti var. Qələbəlikdir. Hər kəs əlində bel, kürək, vedrə, ting və hələ kökü torpağa sarılmadığından zəif görünən "körpə"ləri yelin qəzəbindən qoruyacaq taxta parçaları ilə böyük bir ərazidə canfəşanlıqla çalışır.

→Ardı səh.4

Elita emalatxanası

Qərbdə əsrlərlə formalaşmış ənənəyə əsasən, zadəgan ailəsində yeni oğlan uşağı həyata göz açan kimi atası dərhal İton və ya Herrou məktəbi ilə əlaqə qurur. Uşağın gələcək təhsili məsələsini körpə hələ bələkdə olarkən həll edirlər. Ənənələrin əsrlik tarixi oxucunu təəcübəndirməsin - məktəblərdən biri XV, digəri isə XVI əsrlərdə yaradılıb. Artıq neçə yüzilliklərdir ki, Avropa, Afrika və Asiyanın monarx ailələri uşaqlarını bu iki kollecdən birinə göndərirlər. Kollecdə qəbul prosesinin əvvəlki dövrdən fərqli olmasına baxmayaraq, zadəgan ailələrinin müraciətlərində kəmiyyət baxımından azalma qeydə alınmayıb.

İl ərzində İtonda 13-18 yaş arasında 1300-dək oğlan uşağı təhsil alır. Herrouda şagirdlərin sayı təqribən 800 nəfərdir. Bu özəl məktəblərin "sakinləri"nin digər həmyaşdlarından fərqli olduqlarını demək yetərli deyil. Burada uşaqların həyatı ənənələrə riayət etməkdən ibarətdir: onillərdir tərtib dəyişməyən məktəbli forması, "yad"ların anlamadığı xüsusi slenq və gizli bayramlar. İtonda uşaqların oynadıqları oyunlar da fərqlidir. Kollecin direktoru Toni Littlin dediyinə görə, bu, digərlərinə bir az eksentrik görünür, lakin ancaq: "Bizdə hər şey fərqlidir. Siz bizim ənənəvi rəngimizi mavi görürsünüz, əslində isə o, açıq yaşıldır".

Baş nazirlərin məktəbləri

Tarix və ənənələr öz yerində, valideynləri isə təhsil və məktəbdən sonrakı perspektiv maraqlandırır. Uşaqlar necə təhsil alırlar? Biz sadalayaq, siz nəticə çıxarın: 5 illik təhsilin nəticəsi olaraq uşaqlar fundamental elmlər sahəsində akademik biliklərə malik olurlar, hər biri idman, aktyorluq, musiqi bacarıqları sahəsində ən yüksək göstəricilər nümayiş etdirirlər. Ən əsası, İton və Herrou şəxsi yüksəlişə necə nail olmağın yollarını göstərir və öyrədir. Herrounun rəsmi saytı ilə tanış olsanız, görəcəksiniz ki, kollecin uşaqlara təklif etdiyi əlavə biliklər adı qabaqcıl məktəblərdəkindən ən azı 3 dəfə çoxdur. Ancaq bir daha qeyd etmək lazımdır ki, bilik və savadla yanaşı, başlıca faktor gəncin şəxsi yüksəlişi və inkişafıdır. Bunun üçün hər birimiz yaxşı anlayırıq ki, şəxsi münasibət və əlaqələrin əvəzolunmaz rolu var. Söhbət nədən gedir?

Özünü müqayisə edin: İtonda Böyük Britaniyanın 19 baş naziri təhsil alıb, Herrouda 7. Şahzadələr Uilyam və Harri İtonu bitiriblər. Hazırda dünya biznes elitasını təmsil edən xeyli şəxsin övladları bu iki kollecdən birində təhsil alırlar. Ceyms Bond haqqında kitabların müəllifi Yan Fleming İtonda oxuyub.

→Ardı səh.9

Aynurə Qəribova: "Xınalıqda məni gözləyən bir məktəb var"

→Ardı səh.11

Asan, rahat və şəffaf

Təhsil Nazirliyi tərəfindən təşkilatı-hüquqi formasından asılı olmayaraq bütün ümumi təhsil müəssisələrində çalışan pedaqoji işçilər üçün təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə III qrant müsabiqəsi elan edilib. Müsabiqənin keçirildiyi bu müddət ərzində nüfuzunun qalxdığını deyən Təhsil Nazirliyinin şöbə müdiri Emin Əmrullayev bunu müraciətlərin sayı ilə əsaslandırır. Onun sözlərinə görə, layihə ilə müsabiqəyə qatılanların sayı 3 dəfə artıb.

Keçirilməsində başlıca məqsəd təhsil müəssisələrində və təhsilverənlərdə sağlam rəqabəti və innovativ fəaliyyətin stimullaşdırılmasından ibarət olan müsabiqə bu hədəfə çatır. Nəticələrinin təhlili göstərir ki, kifayət qədər məktəbi, müəllimi, şagirdi və valideyni əhatə edən müsabiqə marağı və rəqabət mühitinin yaranmasına səbəb olur: "Ümumtəhsil müəssisələri üzrə sonuncu müsabiqədə layihə təqdim edən 289 məktəbdən 79-u qalib olub. 854 fərdi layihədən 209 pedaqoji işçi uğur qazanıb. Qalib məktəblərin sayı cəmi 79 olsa da, 2000-ə yaxın məktəb bu və ya digər formada layihələrə cəlb olunub. 100 minə yaxın şagird, 14 minə yaxın müəllim, 12 minə yaxın valideyn prosesə cəlb edilib".

Rəqəmlərə əsaslanan şöbə müdiri müsabiqənin kifayət qədər əhatəli olduğunu vurğulayıb. E.Əmrullayev əvvəlki müsabiqənin təhlili əsasında gəlinən bəzi qənaətləri də paylaşdı. Onun sözlərinə görə, indiyədək müsabiqəyə layihə ilə müraciət edən və ən çox qalib olan Bakı məktəbləridir.

→Ardı səh.2

RƏSMİ XRONİKA

- Martın 14-də Azərbaycanın paytaxtında "Dünyanın yeni xarici siyasəti" mövzusunda VII Qlobal Bakı Forumu işə başlayıb. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Forumun açılış mərasimində iştirak edib. Prezident İlham Əliyev Forumda nitq söyləyib.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 13-də Xarici İşlər üzrə Çin Xalq İnstitutunun prezidenti, Çin Xalq Respublikasının xarici işlər nazirinin xüsusi köməkçisi Vu Haylonqu qəbul edib.
- Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev martın 13-də VII Qlobal Bakı Forumunun işində iştirak edən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrleri xanım Vayra Vike-Freyberqanı və İsmail Serageldini, keçmiş dövlət və hökumət başçıları, Mərkəzin İdarə Heyətinin üzvlərini qəbul edib.
- Dövlət başçısı İlham Əliyev martın 13-də BMT İnkişaf Proqramının rəhbərinin müavini, Avropa və MDB üzrə Regional Bürosunun direktoru xanım Miryana Eqqerin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.
- Prezident İlham Əliyev martın 13-də yaradıcılıq ittifaqları və birliklərinin fəaliyyəti ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında, "Çıraqqala" abidəsində möhkəmləndirmə, bərpa-konservasiya işlərinin görülməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında sərəncamlar imzalayıb.
- Martın 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Örl Litzenberqerin etimadnaməsini qəbul edib.
- Prezident İlham Əliyev martın 12-də çoxmənzilli binaların dam örtüklərinin təmiri, lift təsərrüfatının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi ilə bağlı tədbirlər, Azərbaycan Respublikasının Milli Televiziya və Radio Şurası üzvlərinin təyin edilməsi haqqında sərəncamlar imzalayıb.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 11-də Hindistan Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Bavitlunq Vanlavavnannın etimadnaməsini qəbul edib.
- Prezident İlham Əliyev martın 11-də Azərbaycan Respublikasında teatr və konsert müəssisələrinin işçilərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, AMEA-nın akademik Yusif Məmmədəliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun 90 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında sərəncamlar imzalayıb.
- Dövlət başçısı İlham Əliyev martın 11-də Roma Papası Fransisk Həzrətərini Tacqoyma Gününün ildönümü münasibətilə təbrik edib.
- Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev martın 11-də Keniya Respublikasının Prezidenti Uhuru Kenyattaya və Efiopiya Federativ Demokratik Respublikasının Prezidenti xanım Sahle-Uork Zevdeyə "Efiopiya hava yolları"na məxsus səmşişin təyyarəsinin qəzaya uğraması nəticəsində çoxsaylı insan tələfatı ilə əlaqədar başsağlığı məktubları ünvanlayıb.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 8-də Rusiya Yəhudi Konqresinin prezidenti Yuri Kannerin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

"Kod saati"nin birinci mərhələsi keçiriləcək

Martın 16-da "Rəqəmsal bacarıqlar" layihəsi çərçivəsində proqramlaşdırma dünyasında genişmiqyaslı tədbir olan "Kod saati"nin birinci mərhələsi keçiriləcək.

"Kod saati" təşəbbüsünün birinci mərhələsi paytaxtın bütün inzibati rayonları əhatə edilməklə Bakının 12 məktəbində, həmçinin Gəncə şəhər M.Mehdizadə adına 4 nömrəli tam orta məktəbində baş tutacaq.

Təhsil Nazirliyinin və "Alqoritika" beynəlxalq təhsil şirkətinin təşkilatı dəstəyi ilə keçirilən tədbirdə 8-14 yaşlı məktəblilər iştirak edə bilərlər.

"Kod saati" çərçivəsində iştirakçılar bir saat müddətində, oyun formatında, "Scratch" mühitində məsələləri həll etmək imkanı əldə edə bilərlər. "Scratch" — uşaq və yeniyetmələr üçün xüsusi yaradılmış vizual proqramlaşdırma mühitidir. "Kod saati"na qatılmaq istəyən iştirakçıların sayına məhdudiyyət qoyulmur, ilkin qeydiyyat tələb olunmur. Proqramlaşdırmanın çətinliyi haqqında mifləri dağıtmaq və hər kəsin onun əsaslarını öyrənməsinin mümkünlüyünü göstərmək məqsədilə valideynlərin tədbirdə iştirakı təşviq olunur.

Qeyd edək ki, "Kod saati" təşəbbüsü 2013-cü ildə Hadi və Əli Partovi qardaşları tərəfindən təbiiqinə başlanılan və insanlara proqramlaşdırmanı öyrətmək məqsədi daşıyan qlobal hərəkatdır. Layihənin ideya müəllifləri bütün sahələrdə hesablama tapşırıqlarını yerinə yetirmək qabiliyyətinə malik mütəxəssislərə çox böyük ehtiyac olduğunu deyərək insanlara proqram kodunu yazmağı öyrənmək üçün bir saat vaxt ayırmağı təklif ediblər. Bir çox ölkələr bu təşəbbüsə qoşulub. Hazırda "Kod saati" dünyanın 180-dən çox ölkəsində yüz milyonlarla tələbə və şagirdi əhatə edir.

E.S.Babayevin Bakı Dövlət Universitetinin rektoru təyin edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:
Elçin Səfəralı oğlu Babayev Bakı Dövlət Universitetinin rektoru təyin edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 11 mart 2019-cu il

BDU-nun rektoru Elçin Babayev kollektivə təqdim edilib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 11 mart 2019-cu il tarixli Sərəncamı ilə Bakı Dövlət Universitetinin rektoru vəzifəsinə təyin olunmuş Elçin Babayev universitetin kollektivinə təqdim edilib.

Rektoru təqdim edən təhsil naziri Ceyhun Bayramov Elçin Babayevin iş təcrübəsi barədə məlumat verib. Nazir Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında bütün sahələrdə nailiyyətlər əldə olduğunu, xüsusilə təhsil sahəsində həyata keçirilən islahatları diqqətə çatdırıb və bu istiqamətdə qarşıya qoyulan vəzifələrin, verilən tapşırıqların icrası ilə bağlı universitet kollektivinə müvafiq məsləhət və tövsiyələrini verib.

Bakı Dövlət Universitetinin rektoru Elçin Babayev Prezident İlham

Əliyev tərəfindən ona göstərilən yüksək etimada görə təşəkkürünü bildirib və dövlət başçısının təhsil sahəsi ilə bağlı müəyyən etdiyi vəzifələrin layiqli şəkildə icrasının təmin ediləcəyini diqqətə çatdırıb.

Asan, rahat və şəffaf

Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə III qrant müsabiqəsi elektron qaydada keçirilir

← Əvvəli səh.1

Ruhiyyə DASSALAHLI

Ancaq Sumqayıt, Quba, İsmayılı, Gəncə, Beyləqan, Qax, Balakən, Şəki, Şəmkir, Ucaradan daxil olan müraciətlər də nisbətən çoxluq təşkil edib.

Fərdi layihələrdə isə Bakı, İsmayılı, Gəncə, Quba, Qazax, Saatlı, Bərdə və Sabirabad müəllimləri fəallıq göstərirlər. Qaliblər arasında Bakı üstünlük təşkil etsə də, ölkəmizin başqa şəhər və rayonlarında da iddialı müəllimlər tapılıb. Belə ki, Sumqayıt, Gəncə və Mingəçevir şəhərlərindən, Quba, İsmayılı, Qazax, Beyləqan, Şəmkir, Balakən rayonlarından olan müəllimlərin layihələri fərqlənib.

Bu ildən isə müsabiqəyə daha çox məktəb və

müəllimin qatılacağı gözlənilir. Bu da müsabiqənin təşkilində həyata keçirilən yeniliklə bağlıdır. Belə ki, müsabiqənin təşkilinin tamamilə elektronlaşdırılması, müraciət və qiymətləndirmənin tamamilə elektron qaydada aparılması prosesin asan, rahat və şəffaflığını təmin edəcək. E.Əmruullayev bütün prosesin elektron qaydada aparıldığını vurğulayaraq müsabiqə iştirakçılarının müqavilə bağlanana qədər hər hansı şəxsə əlaqəsinin olmayacağını vurğulayıb. Bu da müsabiqənin təşkilinin effektivliyi ilə yanaşı, nəticələrinin də şəffaflığını təmin edəcək. Bu amilin müsabiqənin nüfuzuna təsirsiz ötürməyəcəyi, bu il daha çox layihə təqdim ediləcəyinə şübhə yeri qoymur.

III müsabiqə də 6 mövzunu əhatə edir. Təhsilin idarəedilməsi; istedadlı uşaqların aşkar olunması və dəstəklənməsi üçün yaradıcı mühi-

tin inkişaf etdirilməsi; keyfiyyətin idarə olunmasında müasir qiymətləndirmə vasitələrinin tətbiq olunması; təkmil forma və məzmununda metodik xidmət sisteminin yaradılması; sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsil alması üçün xüsusi imkanların və şəraitin yaradılması; informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının təhsilə tətbiqinin təbliğ edilməsi üzrə layihələr təqdim etmək və uğur qazanmaq istəyənlər www.grants.edu.az saytında qeydiyyatdan keçməli və müvafiq sənədləri aprelin 1-i saat 18.00-dan gec olmayaraq sistemə yükləməlidirlər. Saytın daha bir üstünlüyü isə iştirakçıların öz layihəsi üzərində son ana qədər işləyə bilməsinin, dəyişiklik etmək imkanının təmin olunmasıdır.

Xatırladaq ki, layihələrin icrasına 2019-cu il iyunun 1-dən başlanıla bilər. Layihə təklifinin maliyyələşdirilməsi üçün istənilən məbləğ "Ümumi təhsil müəssisələri" kateqoriyası üzrə 100000, fərdi kateqoriya üzrə 10000 manatdan çox olmamalıdır.

Onu da qeyd edək ki, qrant müsabiqəsi və yeni yaradılan portaldan istifadə imkanları ilə bağlı bölgələrdə məlumatlandırıcı sessiyalara başlanılıb. Bu görüşlərdə müsabiqəyə qatılmaq istəyənlər istənilən sualına cavab tapa bilərlər.

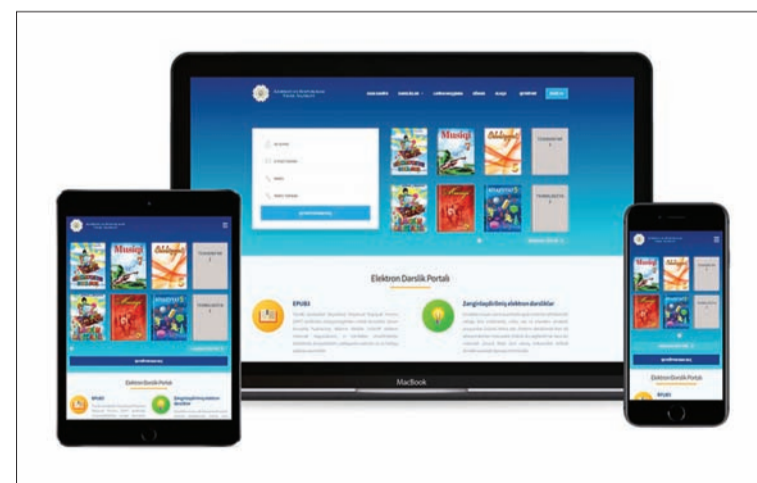
Elektron dərslik portalına ingilis dili fənni üzrə dinləyib-anlama səsli materialları yerləşdirilib

Təhsil Nazirliyi tərəfindən hazırlanmış elektron dərslik portalında (www.e-derslik.edu.az) 6, 7, 8 və 9-cu sinif ingilis dili dərsliklərinə dinləyib-anlama səsli materialları əlavə edilib.

Səsli materiallar müvafiq olaraq dərsliklərin "dinlə və cavabla" (listen and answer) tapşırıqları olan səhifələrinə yerləşdirilib.

Cari ildə e-dərslik portalına 5, 6, 8 və 9-cu sinif Azərbaycan tarixi fənni üzrə səsli dərsliklər, 6-cı sinif fizika dərsliyinin mövzularına uyğun video təcrübələr də əlavə edilib.

Bununla da portalda video, qrafika, səs və digər multimedia vasitələrlə zənginləşdirilməsi nəticəsində portala ictimaiyyətin marağı getdikcə artmaqdadır. Belə ki, ötən ilin ilk iki ayında portala giriş sayı 233768, səhifələrə ümumi baxış sayı isə 1663067 olmuşdursa, cari

ilə müvafiq dövründə bu göstəricilər 2 dəfəyə qədər artıb, portala giriş sayı 432338, səhifələrə ümumi baxış sayı isə 3311948 olub.

Xatırladaq ki, 2018-ci il ərzində e-dərslik portalına giriş sayı 1697572, səhifələrə ümumi baxış sayı isə 12452046 təşkil edib. 2017-ci ilin göstəricilərinə görə isə

bu rəqəmlər müvafiq olaraq 1021659 və 7422957 olub. 2014-cü ildən fəaliyyət göstərən www.e-derslik.edu.az portalının hazırlanmasında məqsəd təhsilalanları təhsil prosesində fəallaşdırmaq, onların İKT-dən səmərəli istifadə etməsinə, dərslikləri elektron formada oxumasına imkan yaratmaqdır. Bu sistem şagirdlərin dərsliklərdən istifadəsində mobilliyi artırır, məktəblilər istənilən vaxt və istənilən məkanda dərsliklərə müraciət edə bilərlər. İstifadəçilər onlayn formada və ya əvvəlcədən yükləməklə dərslikləri elektron versiyada oxumaq, onlayn rejimdə dərsliyin istənilən səhifəsində müvafiq lazımı elektron qeydlər aparmaq imkanını qazanırlar. Bu da öz növbəsində təhsilalanların öyrənmə prosesinin fərdiləşməsinə şərait yaradır.

Mələhət MÜRŞÜDLÜ,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru

Pedaqogika yunan sözüdür. Bəzi tərcümələrdən fərqli olaraq hərfi mənəsi "uşağın doğulması", "uşağın idarə olunması" və "tərbiyə sənəti" anlamlarını verir. Bu üç amili özündə ehtiva edən pedaqogikanın ilkin fikir və ideyaları insanlıq mövcud olduğu dövrdən meydana gələrək xalq yaradıcılığının bütün janrlarında, eləcə də Qədim Şərqi filosoflarının görüşlərində təcəssüm edərək çağdaş günümüzə müstəqil bir elm kimi formalaşmışdır. İnsanın yetişdirilməsi, onun təlim-tərbiyəsi, həyata, yaşayışa hazırlanması pedaqogika elminin təməl prinsiplərini təşkil edir.

Əsrlərin süzgecindən keçən bu prinsiplərin kamil insan ideyasını irəli sürən Nizamini, N.Tusi-nin, M.Füzulinin, A.Bakıxanovun və digər mütəfəkkirlərin əsərlərində bir sistem halını aldığını görürük. Nizamini qəhrəmanları dərin biliyə malik olmaqla yanaşı özünüdərə, ədalətlik, humanizm, əməksevərlik, davranış və ünsiyyət mədəniyyəti, cəsarətlik kimi mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərə malik olmuşdur. XVI yüzillikdə yaşayıb yaratmış, zəngin pedaqoji irsə malik

M.Füzuli əsərlərində təlim və tərbiyənin məqsədinə, məzmununa və üsullarına toxunmuş, orta əsr təlim-tərbiyə məktəbinin quruluşunu, onun təşkili formasını tənqid etmişdir. M. Füzulinin "Hər kəs ilə onların öz əqillərini səviyyəsində danış" - deyə irəli sürdüyü pedaqoji fikri bu gün: "hər kəsə bilik, bacarığına görə yanaşmaq" müddəası kimi təlim-tərbiyədə pedaqogikanın ən əsas tələblərindən biridir. Maraqlıdır ki, M.Füzulidən 200 il sonra təbiətəməvafiqlik nə-

Pedaqogika və insan tərbiyəsi

Pedaqogikanın nəzəri və praktiki cəhətdən öyrənilməsinə, tətbiqinə yeni yanaşmalar sərgiləmək tələb olunur

Kiçik vətəndaşları tərbiyə edək.

Abdulla Şaiq

zəriyyəsinə müdafiə edən İsvet pedaqoqu, demokrat İohan Pestolotsi də "Hər bir uşaqda inkişaf üçün zəmin olan təbii imkan var" fikrini söyləyərək təlim-tərbiyə prosesində hər bir uşağın yaşının və fərdi xüsusiyyətlərinin nəzərə alınmasını irəli sürür. O, tərbiyənin məqsədini uşağın özünəməxsus harmonik, fiziki, əxlaqi, əqli inkişafını təmin etməklə "həqiqi insanlar" hazırlamaqda görürdü. "Böyük didaktika" əsərinin müəllifi Y.Komenski isə öz sələflərindən çox illər əvvəl insanı daim inkişafda olan varlıq kimi qiymətləndirmiş və tərbiyənin köməyi ilə "Hər uşağı insan etmək olar" fikrini irəli sürmüşdür.

XXI yüzillikdə bazar iqtisadiyyatının sürətlə dəyişən qaydaları, qloballaşmanın həyatımıza nüfuz etməsi insan kapitalının yetişdirilməsi istiqamətində bizim qarşımızda yeni vəzifələr qoyur. Minilliyin çağırışı olan insan kapitalının yetişdirilməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 29 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasının

əsas məqsədlərindən biridir. Belə ki, sənəddə insan kapitalının inkişafı perspektivləri ön plana çəkilərək mövcud vəziyyət təhlil edilmiş, təhsilin bu istiqamətdə məqsəd və vəzifələri müəyyənləşdirilmişdir. Pedaqoji - sosial əməkdaşlığın vəhdəti halında yerinə yetiriləcək bu vəzifələr ölkəni gələcəyə aparacaq, hər cür rəqabətə cavab ve-

Zaman uşağa tərbiyə verən tərbiyəçidən də, valideynindən də, orta məktəb və universitet müəllimindən də, cəmiyyətin peşə və təhsilindən asılı olmayaraq hər bir üzvündən də pedaqogikanın nəzəri və praktiki cəhətdən öyrənilməsinə, tətbiqinə yeni yanaşmaları sərgiləməyi tələb edir. Çünki tərbiyə insanla bağlı hər bir prosesin alt yapısıdır. Onun açarı isə tərbiyə sənəti olan pedaqogika elmindədir.

rək mənəvi-intellektual dəyərlərə malik insanın yetişdirilməsində zəncirvari bir xətlə ailədən başlayaraq təhsil işçilərini və ümumiyyətlə, cəmiyyətin bütün təbəqələrini insan tərbiyəsində yüksək nəticələr əldə etmiş yeni model axtarırlar. Məsələn, bir sıra inkişaf etmiş ölkələrdə "İnsan mərkəzli təhsil" adlı proqramlar

lər kontekstində həyatı bacarıqlar aşılırlar. İkinci olaraq bu proqram cəmiyyətdə insanların sosial qütbləşməsinin demokratik prinsiplər əsasında formalaşmasında mühüm rol oynayır. İnsan yetişdirmənin bütün təsisatlarının: ailənin, məktəbin, universitetin və cəmiyyətin daşdıqları məsuliyyət, görcəyi işlər pedaqoji prinsiplərə əsaslanaraq mərkəzin fəaliyyətinin təmə-

lini təşkil edir. Keçən əsrin 50-ci illərində Almaniya da demokratiyanın və hüquqi dövlətçiliyin təməli hesab edilən, azadlığın və sosial cavabdehliyin prinsiplərini özündə ehtiva edən sosial bazar iqtisadiyyatının verdiyi bütün imkanlardan istifadə edərək insan kapitalını yetişdirən institutlarını formalaşdırmışdır.

Zaman uşağa tərbiyə verən tərbiyəçidən də, valideynindən də, orta məktəb və universitet müəllimindən də, cəmiyyətin peşə və təhsilindən asılı olmayaraq hər bir üzvündən də pedaqogikanın nəzəri və praktiki cəhətdən öyrənilməsinə, tətbiqinə yeni yanaşmaları sərgiləməyi tələb edir. Çünki tərbiyə insanla bağlı hər bir prosesin alt yapısıdır. Onun açarı isə tərbiyə sənəti olan pedaqogika elmindədir. Və bu elmin müasir tələblər baxımından məzmunundan, nəzəri öyrənilməsindən və praktiki tətbiqindən asılıdır.

Fizikanın tədrisində məktəbdaxili qiymətləndirmə

Bu, təlim prosesində şagirdlərin yiyələndikləri bilik və bacarıqların izlənməsinə imkan verir

Mehriban BAĞIROVA,
Bakı şəhəri 42 nömrəli tam orta məktəbin fizika müəllimi

Fizika fənni üzrə verilən biliklər, ilk növbədə, standartlarda ehtiva olunmuş bilik və fəaliyyət komponentlərini əhatə etməli, onların reallaşdırılmasına imkan yaratmalıdır. Məlumdur ki, fizika həyat elmidir. Həyatın bir sıra qanunları, qanunauyğunluqları bu elmin tədqiqat obyektini kimi araşdırılır. Şagirdlərin hələ məktəb yaşlarından bu qanun və qanunauyğunluqlara, müxtəlif fiziki hadisələrə yaxından bələd olması onların həyat, təbiət haqqında dünyagörüşünü artırmaqla yanaşı cəmiyyətdə yaşamaq üçün bir sıra həyatı bacarıqların mənimsənilməsinə imkan yaradır. Bu prosesləri tənzimləmək, şagirdlərin inkişafını ardıcıl olaraq izləmək və onları istiqamətləndirmək üçün fizika fənninin məzmunu nəticələr formasında təqdim olunur.

Ümumiyyətlə, fizikanın tədrisi vasitəsilə:

- ümumi orta təhsil səviyyəsində təbiətdə baş verən fiziki hadisə-

lərin mahiyyətinin, onların qanunauyğunluqlarının və maddi aləmin dərk olunması, maddələrin quruluşu, zaman və məkan anlayışları

əsasında fəza təsəvvürləri və empirik təfəkkürün formalaşdırılması, cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafında təbiət elmlərinin əsası kimi fizikanın rolu, fizika elminin görkəmli nümayəndələri və elmi nailiyyətləri barədə məlumatların mənimsənilməsi;

- tam orta təhsil səviyyəsində əsas təhsil pilləsindəki fəaliyyət istiqamətləri dərinləşdirilməklə fəza və zaman təsəvvürlərinin daha da genişləndirilməsi, fiziki qanunauyğunluqların və fundamental fiziki qanunların mahiyyəti və onların tətbiqi, fizikanın digər elmlərlə əlaqəsi, canlı materiyannın öyrənilməsində və texnikanın inkişafında onun aparıcı rolu haqqında məlumatların mənimsənilməsi, şagirdlərdə elmi dünyagörüşün formalaşması, tənqidi təfəkkürün inkişaf-

fi təmin olunur.

Təlim prosesinin əsas məqamlarından biri məktəbdaxili qiymətləndirmədir. Qiymətləndirmə təlim prosesində şagirdlərin yiyələndikləri bilik və bacarıqların inkişafının izlənilməsinə, təhsilin keyfiyyətinin müəyyənləşdirilməsinə imkan verir. Təhsilin keyfiyyətinin müəyyənləşdirilməsi prosesi üçün qiymətləndirmə vasitələrinin hazırlanmasında fənyönümlü məzmunla bərabər, səriştəyönümlü məzmunu da yer verilməsi məqsəduyğundur.

Yüksək keyfiyyətli təhsil nəticələrinin əldə olunması üçün təlim prosesində hər bir şagirdin fəal iştirakı təmin olunan şərait yaradılmalıdır. Bu zaman şagird müxtəlif səriştələrə, idraki, informativ, kommunikativ bacarıqlara yiyələnməlidir. Lakin məlumdur ki, fənni mənimsəmə fərdi xarakter daşıyır. Yeni şagird mövzunu mənəvi xətlərini alt-standartlar üzrə mü-

milikdə tam qavraya bilər. Buna görə də şagirdlərin qiymətləndirilməsi zamanı məzmun xətləri üzrə alt-standartlara ayrı-ayrılıqda qiymət verilməsini daha məqsəduyğun hesab etmək olar.

Bu məqsəddə fənnin məzmun xətlərinin əsas və alt-standartlar üzrə ayrı-ayrılıqda qiymətləndirilməsi şagirdlərin fənni mənimsəməsində real qiymətləndirmə mexanizmi hesab edilə bilər:

Dərsin məqsədlərinə uyğun səviyyələr aşağıdakı kimi göstərilə bilər:

IV səviyyə - məqsədi tam doğrultma

III səviyyə - məqsədi qismən doğrultma

II səviyyə - məqsədi müəllimin köməyi ilə doğrultma

I səviyyə - məqsədi doğrultmaq

Verilən cədvəl bütün bölmənin standartlarını əhatə etdiyi üçün kiçik summativ qiymətləndirmələri

tərtib etdikdə istifadə oluna bilər. Həmin cədvəl bölməni yekunlaşdırarkən şagirdi xarakterizə etmək üçün əlverişlidir.

Nümunə:

6 sinif I bölmə. Fizika nəyi öyrənir (*bax cədvəl*).

Nümunəyə əsasən şagird bölməni tam mənimsəmiş kimi qəbul edilə bilər. Şagird yalnız məsələ həllində qismən zəiflik göstərmişdir.

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Kollegiyasının 28.12.2018-ci il tarixli 8/1 nömrəli qərarına əsasən cari tədris ilinin I yarımilinin sonundan etibarən məktəbdaxili qiymətləndirmədə bal sistemi tətbiq olunmağa başlanmışdır. Bununla əlaqədar tərtib olunmuş cədvəl hər bölmə üzrə standartların ayrı-ayrılıqda bal paylaşmasında da əlverişli ola bilər. Eyni zamanda bu cədvəllər fizika fənninin hər bölməsi üzrə tərtib oluna bilər.

Standart	Standartın məzmunu	IV səviyyə	III səviyyə	II səviyyə	I səviyyə
1.1.1.	Mexaniki, istilik, elektromaqnit hadisələrini fərqləndirir.	+			
1.1.2.	Müxtəlif xarakterli fiziki hadisələrə dair sadə məsələlər həll edir.		+		
1.1.4.	Müxtəlif xarakterli təbiət hadisələrinə dair müşahidələrini təqdim edir.	+			
3.1.1.	Sadə ölçü cihazlarından istifadə edir.	+			
3.1.2.	Sadə təcrübələr aparır, nəticələrini təqdim edir.	+			
3.2.1.	İş prinsipi fiziki hadisələrə əsaslanan məişət qurğularından istifadə edir.	+			
3.2.2.	Fizika elminin inkişafında dünya alimlərinin roluna dair sadə məlumatlar təqdim edir.	+			

Daha keyfiyyətli təhsil verən universitetlər

Oruc MUSTAFAYEV

Qlobal dünyanın trendləri universitetlər qarşısında əmək bazarının sərbəst tələblərinə uyğun rəqabətqabiliyyətli, yüksək hazırlıqlı mütəxəssislərin hazırlanması kimi kəskin vəzifələr qoyur. Gəncləri artıq konkret ali təhsil müəssisəsinin diplomu deyil, daha çox keyfiyyətli təhsil maraqlandırır. Elə əmək bazarında öz korreklərini edən işəgötürənlər də bunu tələb edir. Beləliklə, hansı universitet daha keyfiyyətli təhsil verir? Hansı universitetdə yüksəkixtisaslı, peşəkar mütəxəssis kimi yetişmək olar?

Böyük Britaniyanın nüfuzlu Quacquarelli Symonds (QS) şirkətinin ixtisas hazırlığı üzrə dünyanın ən yaxşı universitetlərinin sayca 9-cu reytingi (QS World University Rankings by Subject 2019) bu suallara cavab tapmağa imkan verir. Tədqiqat ali məktəb seçimində abituriyentlər üçün çox qiymətli resurs rolunu oynayır. Reytingin nəticələrindən istifadə etməklə gənclər onları maraqlandıran universitetləri seçə və müqayisə apara bilərlər.

QS-in 2019-cu illik reytinginə dünyanın 78 ölkəsindən 1222 ali məktəb cəlb olunub. Tədqiqat gedişində dünyanın 83 min aliminin 1.25 milyon rəyi nəzərə alınıb. 22 milyon elmi məqalə və onlardan 150 milyon sitatə gətirilmə təhlil olunub. Bundan əlavə, ali məktəblərə bağlı 42 min işəgötürən arasında sorğu keçirilib. Tədris olunan hər bir fənn üçün qiymətləndirmə meyarları kimi – akademik cəmiyyətin, işəgötürənlərin rəyləri, elmi məqalələrdən sitatə gətirilmə indeksi, Xirş əmsali əsas götürülüb. Tərtibçilər ali məktəbləri qiymətləndirərkən müəllim və tələbələrə Scopus/Elsevier bibliografiya verilənlər bazasından əldə olunmuş məlumatlar əsasında elmi məqalələrdən sitatə gətirilmə indeksini əsas götürüblər.

Dünyanın ixtisas hazırlığı üzrə ən yaxşı universitetlərinin reytingi

Dünyanın ixtisas hazırlığı üzrə ən yaxşı ali məktəblərinin reytinginə ABŞ-in Harvard Universiteti başçılıq edir.

Əsas tendensiyalar:

- *İxtisas hazırlığı sahəsində bir nömrəli Amerika universitetlərinin sayı 2019-cu ildə 2018-ci ilə nisbətən 34-dən 28-ə düşüb;*
- *Harvard Universiteti dünya səviyyəli liderdir, 12 ixtisas üzrə ilk sırada yerləşir, daha sonra 11 ixtisas üzrə Massachusetts Texnologiya İnstitutu (MIT) gəlir;*
- *İsveçrə dünyanın üçüncü ən yüksək təhsil sistemidir. Sürix Texnologiya İnstitutunun (ETH Zürih) ən diqqətçəkən uğuru onun ABŞ və Böyük Britaniya universitetlərinin üst sırasında – ilk 10-da yer almasıdır;*
- *Brexitin qeyri-müəyyənliliyinə baxmayaraq, Böyük Britaniyanın reytingdə mövqeyi sabit olaraq qalır, birinci yerdə təmsilçilik payını 10-dan 13-dək artırır və bütün sahələrdə tədqiqatların nəticələrini yaxşılaşdırır;*
- *Sinqapur Asiyada ən yaxşı təhsil sisteminə malikdir. Bu ölkənin reytingdə təmsil olunan ali məktəblərinin sayı region universitetlərinin ümumi sayından 10 dəfə çoxdur;*
- *Çin rəqabət qabiliyyətini artırmaqda davam edir, bu da 50-yə yaxın hazırlıq istiqamətində daha yüksək nəticə deməkdir;*
- *Braziliya Latin Amerikası regionu üzrə orta dərəcədə yüksək faallıq göstərir.*

Tədqiqat dünyanın ixtisas sahələri üzrə lider olan 4 ali təhsil müəssisəsinin aparıcı mövqeyini üzə çıxarıb. Harvard Universiteti 12, Massachusetts Texnologiya İnstitutu 11, Oksford Universiteti 6, London Universitet Kolleci 2 ixtisas hazırlığı istiqaməti üzrə liderdir.

Reytingin ilk 10-luğunda aşağıdakı ölkələr yer alıb: 1. ABŞ (234 ali məktəb), 2. Böyük Britaniya (137 ali məktəb), 3. İsveçrə (22 ali məktəb), 4. Avstraliya (18 ali məktəb), 5. Kanada (15 ali məktəb), 6. Sinqapur (14 ali məktəb), 7. Niderland (12 ali məktəb), 8. İtaliya (6 ali məktəb), 9. Materik Çin (4 ali məktəb), 10. İsveç (4 ali məktəb).

2019-cu ilin nəticələri göstərir ki, bütün dünyada rəqabətin güclənməsi hesabına ABŞ-in rolu zəifləyir. QS-in tədqiqatları üzrə direktoru Ben Sauter tədqiqatın nəticələrini belə şərh edir: "Reytingdə müşahidə etdiyimiz ən mühüm məqam, çox güman ki, Birləşmiş Ştatların üstünlüyünün qəti şəkildə sınımasıdır. 2015-ci ildən ABŞ əsas benefisiarları – Çin daxil olmaqla, Avstraliya və Birləşmiş Krallıqdakı tədqiqat bölmələrinin 10%-ni itirib. Böyük Britaniyada tədqiqatların nəticələri maliyyələşdirmənin əhəmiyyətli ixtisasına baxmayaraq, yüksək olaraq qalır. Hərçənd ki, Britaniyanın Avropa Birliyi ilə elmi əməkdaşlığının da bu uğuru əldə olunmasında töhfəsini azaltmaq olmaz".

Mühüm nəticələrdən biri də aşağıda adları çəkilən ali məktəblərin konkret bir ixtisas sahəsi üzrə lider mövqedə olmalarıdır: Britaniya Kolumbiyası, Kembric Universiteti, Kolorado Dağ-Mədən Məktəbi, ETH Lozanna Məktəbi,

ETH Sürix Məktəbi, Culyard Məktəbi, Karolinsk İnstitutu, Lafboro Universiteti, Kral İncəsənət Kolleci, Kral Baytarlıq Kolleci, La Sapienza, Stenford, Amsterdam, Vyana Musiqi və İfaçılıq, Pensilvaniya, Pitsburq, Susseks, Vagingen universitetləri.

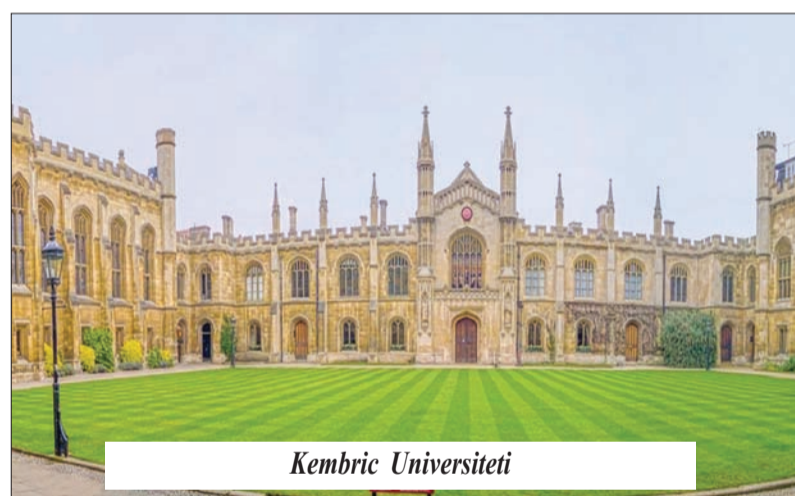
Rusiya universitetləri 2018-ci ildə itirmiş olduqları mövqelərini bir qədər yaxşılaşdırmağa biliblər. 25 ali məktəb ayrı-ayrı ixtisas istiqamətləri üzrə dünyanın ən yaxşı 100 ali məktəbi sırasına düşə bilib. M.V. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universiteti reytingdə Rusiyanın liderlik edən təhsil müəssisəsi kimi qalır. MDU beş müxtəlif ixtisas üzrə top-50-iyə daxil olub: linqvistik (23-cü yer), fizika və astronomiya (26-cı yer), müasir dillər (33-cü yer), riyaziyyat (34-cü yer), kompüter elmləri və informasiya sistemləri (48-ci yer). Rusiyanın yalnız bir universiteti dünyanın top-20-iyinə daxil olub. Sankt-Peterburq Dağ-Mədən Universiteti dağ-mühəndislik işi üzrə 19-cu yeri tutub.

QS-in Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə regional direktoru Zoya Zaytsevanın sözlərinə görə, "son 15 ildə ilk dəfə Rusiya ali məktəbləri elmi göstəriciləri üzrə əla nəticələr göstəriblər. Məhz elmi məqalələrdən sitatə gətirmə indeksi ali məktəblərin göstəricilərinin yaxşılaşması üçün ən müəkkəb kriteriyalardan biridir. Bu il adıçəkilən indikatorun artımı orta dünya göstəricilərini aşdı".

Qeyd edək ki, dünya universitetlərinin bilik sahələri üzrə QS World University Rankings by Subject reytingi 2011-ci ildən dərc edilir. Bu reyting işəgötürənlərə, tələbələrə, valideynlərə və müəllimlərə dünya üzrə hansı universitetin keçilən hər bir fənn üzrə ən yaxşı olmasına dair tam və ən dolğun məlumatlar əldə etmək imkanı verir.

Dünyanın ixtisas hazırlığı sahəsində ən yaxşı universitetlərinin reyting vəziyyəti ilə www.topuniversities.com/subject-rankings/2019 səhifəsindən daha yaxından tanış olmaq olar.

Tutduğu yer	İxtisas istiqaməti	Ali məktəb	Ölkə
1.	Mühasibat və maliyyə	Harvard Universiteti	ABŞ
2.	Kənd və meşə təsərrüfatı	Vageningen Universiteti	Hollandiya
3.	Anatomiya və fiziologiya	Kembric Universiteti	Birləşmiş Krallıq
4.	Antropologiya	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
5.	Arxeologiya	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
6.	Memarlıq	London Universitet Kollecinin Barlet Arxitektura məktəbi	Birləşmiş Krallıq
7.	İncəsənət və dizayn	London Kral İncəsənət Kolleci	Birləşmiş Krallıq
8.	Biologiya elmləri	Harvard Universiteti	ABŞ
9.	Biznes və menecment tədqiqatları	Harvard Universiteti	ABŞ
10.	Kimya məşinçisi	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
11.	Kimya	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
12.	Mülki tikinti	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
13.	Klassik və qədim tarix	Roma La Sapienza Universiteti	İtaliya
14.	Kommunikasiya və media	Amsterdam Universiteti	Hollandiya
15.	İnformatika və informasiya sistemləri	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
16.	Stomatologiya	Karolinsk İnstitutu	İsveç
17.	Beynəlxalq inkişaf	Sussex Universiteti	Birləşmiş Krallıq
18.	Yerin və dünya okeanının tədqiqi	Sürix Ali Texnik Məktəbi	İsveçrə
19.	İqtisadiyyat	Harvard Universiteti	ABŞ
20.	Təhsil	London Universitet Kollecinin Təhsil İnstitutu	Birləşmiş Krallıq
21.	Elektrik və elektron mühəndisliyi	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
22.	İngilis dili və ədəbiyyatı	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
23.	Ekoloji tədqiqatlar	Stenford Universiteti	ABŞ
24.	Cöğrafiya	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
25.	Tarix	Harvard Universiteti	ABŞ

26.	Otel biznesi və idarəetmə	Sürix Ali Texnik Məktəbi	İsveçrə
27.	Hüquq	Harvard Universiteti	ABŞ
28.	Kitabxana və informasiya	Britaniya Kolumbiyası Universiteti	Kanada
29.	Dilçilik	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
30.	Materiallar elmi	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
31.	Riyaziyyat	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
32.	Mühəndislik	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
33.	Tibb	Harvard Universiteti	ABŞ
34.	Dağ-mədən sənayesi mühəndisliyi	Kolorado ştat Universiteti	ABŞ
35.	Müasir dillər	Harvard Universiteti	ABŞ
36.	Tibb bacısı işi	Pensilvaniya Universiteti	ABŞ
37.	İncəsənətin praktik növləri	Culyard Məktəbi	ABŞ
38.	Əczaçılıq və farmakologiya	Oksford Universiteti	Birləşmiş Krallıq
39.	Fəlsəfə	Pitsburq Universiteti	ABŞ
40.	Fizika və astronomiya	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
41.	Siyasət və beynəlxalq tədqiqatlar	Harvard Universiteti	ABŞ
42.	Psixologiya	Harvard Universiteti	ABŞ
43.	Sosial siyasət və inzibatchılıq	London İqtisadiyyat və Siyasi Elmlər Məktəbi	Birləşmiş Krallıq
44.	Sosiologiya	Harvard Universiteti	ABŞ
45.	İdman	Lafboro Universiteti	Birləşmiş Krallıq
46.	Statistika	Massachusetts Texnologiya İnstitutu	ABŞ
47.	İlahiyyat və dinşünaslıq	Harvard Universiteti	ABŞ
48.	Baytarlıq	London Universitetinin Kral Baytarlıq Kolleci	Birləşmiş Krallıq